

” EI SIIN VOI ENEMPÄÄ KU APUAAN TARJOTA”

TYÖNTEKIJÖIDEN KUVAUKSIA LÄHISUHDE- JA LÄHIYMPÄRISTÖ-
VÄKIVALLASTA ASUNNOTTOMIEN SOSIAALITYÖSSÄ

Tutkimusraportti

Käytäntötutkimus

Siiri Blick ja Tiina Enroth

Arvioiva opettaja Mia Niemi

Sosiaalitieteet, sosiaalityön maisteriohjelma

Valtiotieteellinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Tammikuu 2021

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	2
2.1	Lähisuhdeväkivallan määrittelyä	2
2.2	Lähisuhdeväkivallan yhteys sukupuoleen ja asunnottomuuteen	4
2.3	Asunnottomuus	5
2.4	Asunto ensin -malli	7
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	8
3.1	Tutkimusympäristö	8
3.2	Tutkimusasetelma ja -kysymykset	9
3.3	Tutkimuksen toteuttaminen käytäntötutkimuksena	10
3.4	Tutkimusetiikka	11
3.5	Tutkimuksen analysointi	12
3.5.1	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	12
3.5.2	Tutkimuksen analysoinnin eteneminen	13
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	15
4.1	Lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan muodoista ja taustoista	15
4.2	Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen	17
4.3	Lähisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen ja asuttaminen	19
4.4	Organisatorinen tuki työntekijöille	21
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	23
	LÄHTEET	27
	LIITTEET	30
	LIITE 1 Saatekirje	30
	LIITE 2 Suostumuslomake	31
	LIITE 3 Haastattelurunko	32

1 JOHDANTO

Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena on koota yhteen Vantaan asunnottomien sosiaalityön työntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia siitä, millaisissa muodoissa lähisuhdeväkivalta näyttäytyy heidän työssään. Lisäksi tutkimme sitä, miten koettu tai tehty lähisuhdeväkivalta vaikuttaa asunnottomien asiakkaiden auttamiseen ja asuttamiseen sekä millaisena työntekijät kokevat lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen asiakkaidensa kanssa.

Tutkimusidea lähisuhdeväkivallan ja asunnottomuuden yhteyden tutkimisesta nousi suoraan työyhteisöltä. Asunnottomien sosiaalityössä lähisuhdeväkivalta on aihe, joka nousee esille säännöllisesti. Kuten Lee E. Ross (2010, s. XXI) esittää, kuka tahansa voi joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi esimerkiksi ikään, rotuun ja sosiaaliseen statukseen katsomatta. Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuminen on kuitenkin yksi suurimmista syistä asunnottomaksi joutumiselle naisten keskuudessa (mt., s. XXIV). Tämän vuoksi työyhteisön toiveena oli selkeyttää lähisuhdeväkivallan ilmenemistä työssään sekä koota ajatuksia siitä, kuinka työntekijät voisivat edistää omia toimintatapojaan lähisuhdeväkivallan osapuolten kanssa työskennellessä. Tutkijoilla itsellään ei ole juurikaan kokemusta lähisuhdeväkivallan ja asunnottomuuden parissa työskentelystä, joten tutkijoiden tavoitteena on tutkimuksen toteuttamisen myötä saada itselleen lisää tietoa kyseisistä aihealueista oman osaamisensa tueksi.

Lähisuhdeväkivallan ja asunnottomuuden välistä yhteyttä on tutkittu kansainvälisesti paljon. Suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta on aiheesta vähemmän saatavilla ja siksi suomenkielisen tutkimuksen toteuttaminen lähisuhdeväkivallan ja asunnottomuuden teemoista on tärkeää ja ajankohtaista lisätiedon saamiseksi aiheesta. Kansainvälisten tutkimusten ja kirjallisuuden kohteena ovat erityisesti lähisuhdeväkivaltaa kohdanneet naiset, jotka ovat osittain lähisuhdeväkivallan vuoksi menettäneet asuntonsa tai muutoin kohdanneet taloudellisia haasteita kyetäkseen pitämään asuntonsa. Käytäntötutkimuksen toteuttaminen suomalaisessa kunnassa antaa osviittaa siitä, näyttäytyykö tyypillinen lähisuhdeväkivallan uhri asunnottomien sosiaalityössä vastaavanlaisesti.

Tutkimusraportti etenee johdannosta tutkimusten keskeisten käsitteiden, lähisuhdeväkivallan ja asunnottomuuden sekä näiden välisen yhteyden, kuvaamiseen. Tämän jälkeen käymme läpi tutkimusasetelman tutkimusympäristöineen ja -kysymyksineen sekä esittelemme tarkemmin tutkimuksen analyysin etenemisen. Tutkimusasetelman esittelyn jälkeen pohdimme tarkemmin tutkimuksemme eettisyyttä ennen siirtymistä tutkimuksen tulosten esittelyyn. Tulosten esittelyn jälkeen kokoamme yhteen tutkimuksessa johtopäätökset ja lopuksi pohdimme, kuinka onnistuimme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme, mitä tutkimuksen teko meille opetti ja kuinka toimisimme jatkossa toisin.

2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Lähisuhdeväkivallan määrittelyä

Kun puhutaan väkivallasta terminä tai käsitteenä on Suvi Ronkaisen (2017, s. 19–20, 22) mukaan muistettava, että tällöin käytetään negatiivisesti arvolatautunutta ilmausta, mikä määrittyy yleisellä tasolla moraalisesti vääräksi, paheksuttavaksi sekä yksilön koskemattomuutta loukkaavaksi teoksi. Jonkun teon, tapahtuman tai ilmiön nimeäminen ja luokittelu väkivallaksi on näin ollen arvottavaa eli se sisältää jo itsessään moraalisen kannanoton ja tekee nimeämisestä myös poliittista. Väkivallan moraalinen arvottaminen ei siis ole yhdentekevää, sillä sen tuloksena määrittyvät sosiaalisesti, kulttuurisesti sekä historiallisesti neuvotellut väkivallan rajat. Myös väkivallan oikeutukseen ja oikeuttamiseen liittyvät kysymykset ovat kontekstuaalisia, kulttuurillisia, yhteisöllisiä ja neuvoteltuja. Tästä syystä väkivallan selittäminen, merkityksellistäminen sekä oikeuttaminen ovat väkivaltailmiön keskiössä.

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee väkivallan olevan fyysisen vallan tai voiman ”*tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa*

kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen” (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi ja Lozano, 2005, s. 21). Lähisuhdeväkivallalle löytyy kirjallisuudesta useita määritelmiä riippuen siitä, mistä näkökulmasta lähisuhdeväkivaltaa tarkastellaan. Niin ikään valtioiden erilaiset lainsäädännöt antavat omat määritelmänsä esimerkiksi seksuaaliselle häirinnälle, jonka voidaan katsoa olevan eräs lähisuhdeväkivallan muoto (ks. Stockdale ja Nadler, 2012, s. 149).

Käytäntötutkimuksessamme käsitteellistämme lähisuhdeväkivallaksi *tahallisen* vallan- tai voimankäytön, joka kohdistuu uhrin fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja/tai taloudelliseen asemaan niin, että uhri ja tekijä ovat toistensa kanssa perhe-, ystävyys-, sukulaisuus- tai muussa suhteessa. Rajaamme tutkimuksessamme lähisuhdeväkivallan määrittelyn ulkopuolelle alaikäisen lapsen ja vanhemman välisen väkivallan, sillä saadun aineiston perusteella alaikäisen lapsen ja vanhemman välisen väkivallan käsittely osana tutkimusta ei ole aiheellista.

Lähisuhdeväkivaltaan viittavia ja sitä koskevia termejä löytyy englannin kielestä varsin paljon. Termillä *”domestic violence”* viitataan parisuhteessa tapahtuvaan mihin tahansa väkivallan muotoon, joista eniten on tutkittu puolisojen välillä tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa kuten puremista, potkimista ja lyömistä. Pariskunnan välinen väkivalta nähdään sellaisena toimintana, jota ei yhteiskunnassa yleisesti hyväksytä ja johon tulee puuttua ulkopuolisin keinoin tilanteen ratkaisemiseksi. (Dutton 2006, s. 3–4.) Modiban (2013, s. 3) mukaan naisiin kohdistuvaa parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa esiintyy yleisesti kaikkialla maailmassa ja lähisuhdeväkivalta hyväksytään liian monissa yhteiskunnissa ”normaalina” asiana. Puolestaan termillä *”interpersonal violence”* viitataan englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa parisuhdetta laajemmin ihmissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan, joten kyseisen termin voisi katsoa olevan lähin vastine *lähiympäristöväkivallalle*.

Nostamme lähiympäristöväkivalta-termin tietoisesti esille jo tutkimuksen teoriaosuudessa, sillä haastateltavamme käyttivät kyseistä termiä kuvatessaan parisuhteen ulkopuolella, mutta kuitenkin asiakkaan lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Lähiympäristöväkivalta on monitahoinen ja -ulotteinen ilmiö pitäen sisällään muun muassa kärsimystä, traumaa ja

loukkaamista (Husso, Virkki, Hirvonen, Eilola ja Notko, 2017, s. 1). Paula Methin (2003, s. 326) mukaan lähisuhdeväkivalta termin sijaan olisikin tarkoituksenmukaisempaa viitata juuri lähiympäristöväkivaltaan sekä pohtia, miten eri kulttuureissa määritellään koti ja näin ollen kodissa tapahtuva (lähisuhde-) väkivalta.

2.2 Lähisuhdeväkivallan yhteys sukupuoleen ja asunnottomuuteen

Marita Husson (2003, s. 16) mukaan väkivaltakysymystä ei ole haluttu tarkastella sukupuolittuneena ongelmana, vaikka käytännön kokemusten ja tilastojen valossa väkivalta on nimenomaan sukupuolikysymys jo taustamuuttujatasolla. Tämä näkyy siinä, että henki- ja väkivaltarikosten osalta koti on edelleen naisille turvattomin ja miehille turvallisin paikka. Ronkainen (2017, s. 20) puolestaan toteaa, että sukupuoli on yksi keskeinen väkivallan yhteiskunnallista sekä kulttuurillista merkityksellistämistä ohjaava tekijä.

Aune Flinck toteaa väitöskirjassaan (2006, s. 12), että väkivallan yksinkertaistaminen sukupuolittuneeksi ilmiöksi voi rajata suhteen osapuolten kokemuksia väkivallasta ja pelkittää väkivallan ongelmallisen luonteen vain sosiaaliseksi. Toisin sanoen tarkastellessamme väkivaltaa sukupuolittuneena ilmiönä, voimme samanaikaisesti tulla sivuuttaneeksi paitsi naiset väkivallan tekijöinä myös väkivaltaan liittyvän vuorovaikutuksellisen suhteen. Tämän vuoksi Satu Lidmanin (2015, s. 63–64) mukaan merkityksellisintä sukupuolittuneen väkivallan vastaisessa työssä onkin väkivallan aiempaa parempi tunnistaminen – ei vertailu siitä, kuinka suuri osa uhreista tai tekijöistä edustaa mitään sukupuolta.

Lähisuhdeväkivalta koskettaa uhriaan paitsi henkilökohtaisella, myös sosiaalisella, organisatorisella sekä yhteiskunnallisella tasolla. Lähisuhdeväkivallan uhri voi kohdata muun muassa masennusta, päihteiden väärinkäyttöä ja lähisuhdeväkivallan tekijän vainoamista uhrin yrittäessä hakeutua turvaan väkivallalta. Lisäksi uhri kohdistaa usein omia voimavarojaan lapsiinsa auttaakseen näitä toipumaan lähisuhdeväkivallan todistamisesta. Olennainen osa uhrin selviytymistä on samalla etsiä itselleen töitä, jonka

palkalla mahdollistaa itsensä elättämisen. Lähisuhdeväkivallan uhrin voivat asunnottomuuden tai asunnottomuuden uhan lisäksi kohdata haasteita yrittäessään hakea itselleen ja lapsilleen viranomaisten apua lähisuhdeväkivallan katkaisemiseksi. (Baker, 2010, s. 99–102.) Esimerkiksi kohtuuhintaisten asuntojen puuttuminen lisää lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden matalapalkkaisten naisten asunnottomuuden riskiä, mikäli nainen päättää erota lähisuhdeväkivaltaa käyttävästä puolisoistaan (Baker, Cook & Norris, 2003, s. 754).

Charlene Baker, Sarah Cook ja Fran Norris (2003, s. 775–776) toteavat lähisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia koskevassa tutkimuksessaan, että 38 % lähisuhdeväkivallan tekijästä eronneista naisista ilmoitti joutuneensa asunnottomaksi heti eron jälkeen. Samaisessa tutkimuksessa väkivaltaisesta suhteesta eronneista naisista 25–50 % ilmoitti kohdanneensa erilaisia asumishaasteita. Siinä missä aiemmissä tutkimuksissa olettamuksena on ollut väkivaltaa kohdanneen naisen poistuminen perheen kotoa päästäkseen turvaan, Bakerin et al. tutkimuksessa yli puolet väkivaltaa kohdanneista naisista jäi perheen kotiin väkivallan tekijän poistuessa. Methin (2003) tapaan myös Baker et al. nostavat esille, että tulokset voisivat olla erilaisia, mikäli tutkimuksen aineisto sisältäisi enemmän dataa muista etnisistä taustoista kuin valkoisista naisista.

2.3 Asunnottomuus

Käytäntötutkimuksemme paikantuu asumissosiaalityön alueelle. Asumissosiaalityöllä viitataan Mari Suonion ja Ulla Kuikan (2012, s. 227) mukaan asunnottomien palveluihin sekä asunnottomuusuhan alla olevien asiakkaiden kanssa työskentelemiseen. Peter Fredrikssonin (2018, s. 73–74, 79) mukaan modernina pidettävä asunnottomuuspolitiikka syntyi 1980-luvun Suomessa mullistaen perustavanlaatuisella tavalla asunnottomuuden luonteen, käytännöt sekä sitä koskevan politiikan. Tällöin asunnottomuutta alettiin myös ymmärtää yhteiskunnallisena kysymyksenä ja ilmiönä aiempaa moniulotteisemmin. Vielä 1970-luvulle asti asunnottomuutta hoidettiin Suomessa päihde-, sosiaali- sekä terveydenhuollollisiin toimenpiteisiin yhdistettynä yömajojen majoituspaikoissa sekä

asuntoloissa. Modernissa asunnottomuuspolitiikassa asunnottomuuden hoidossa keskeisinä tekijöinä nähtiin asuntopolitiikka ja asuminen, minkä seurauksena heikkotasoiset asuntolat ja yömajat ajettiin alas. (Fredriksson 2018, s. 73—74, 79.)

Suomessa asunnottomiksi katsotaan henkilöt, joilla ei ole omaa (vuokra- tai omistus-) asuntoa ja jotka asuvat tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona, majoitusliikkeissä tai asuntoloissa, laitospolisissa yksiköissä, ensisuojoissa tai ulkona sekä sellaiset vankilasta vapautuvat vangit, joilla ei ole tiedossa olevaa asuntoa vapautumisen aikaan. (ARA 2020, s. 6; Vailla vakinaista asuntoa ry 2020.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n selvityksen (2020, s. 3–4) mukaan Suomessa oli vuoden 2019 lopussa noin 4600 asunnotonta. Helsingin osuus asunnottomista oli 36 % ja pääkaupunkiseudun 52 %. Suonio ja Kuikka (2012, s. 225) esittävät artikkelissaan myös eurooppalaisen asunnottomuusverkoston FEANTSA:n (engl. European Federation of National Associations Working with the Homeless) asunnottomuustyyppien neljä pääkategoriaa: heikkotasoinen ja epätarkoituksenmukainen asuminen (*living in inadequate housing*), turvaton asuminen (*living in insecure housing*), asunnottomuus (*homelessness*) sekä ulkona asuminen (*rooflessness*).

Suonion ja Kuikan (2012, s. 223) mukaan köyhyys näyttäytyy suurimpana yksilöä syrjäyttävänä tekijänä asunnottomuuden taustalla. Muita tällaisia tekijöitä ovat heikko työmarkkina-asema tai pitkäaikaistyöttömyys, rikollisuus, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, sosiaalisen toimintakyvyn aleneminen sekä viimesijaiseen sosiaaliturvaan luettavien etuuksien käyttö. Kansainvälisesti asunnottomuutta aiheuttavina rakenteellisina tekijöinä on tunnustettu yhteiskunnassa esiintyvä sosiaalinen epätasa-arvoisuus, riittämättömät mielenterveyspalvelut ja sosiaaliturva sekä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen vähyys ja heikko saatavuus. Riitta Granfelt toteaa yhdessä tutkijakumppaneidensa kanssa (2015, s. 72), että yksilön kohtaamat vaikeudet useilla elämän osa-alueilla ja sen seurauksena kehittyvä *psykososiaalisen haavoittuvuuden tila* altistavat yksilöä äärimmäiseen sosiaaliseen syrjäytymiseen, jonka muotona pidetään pitkäaikaisasunnottomuutta.

2.4 Asunto ensin -malli

Vantaan asunnottomien sosiaalityön työskentelyä ohjaa osaltaan Asunto ensin –malli, joka on vakiintunut osaksi Suomen asunnottomuuspolitiikan linjauksia vuonna 2010. Asunto ensin –mallin avulla pyritään siihen, että myös kaikkein vaikeimmassa ja huono-osaisimmassa asemassa olevat (asunnottomat) kansalaiset voisivat nauttia Suomen perustuslain (731/1999, 10 §) mukaista yksityisyyden suojaa ja kotirauhaa. Asunto ensin -mallilla viitataan pitkäaikaisasunnottomille tarjottavaan välittömään, pysyvään ja matalan kynnyksen tuettuun asumiseen (Stahl, Collins, Clifasefi ja Hagopian, 2016, s. 485; viitattu Pearson, Locke, Montgomery ja Buron, 2007). Asunto ensin –mallissa asunnon hankkiminen nähdään ensisijaisena tukitoimena muihin tukitoimiin nähden, sillä omassa asunnossa asumisen katsotaan edesauttavan muiden sosiaalisten ja terveydellisten haasteiden ratkaisemisessa (Asunto ensin, 2018). Granfeltin ja kumppaneiden (2015, s. 72) mukaan Asunto ensin –mallin lähtökohtana on ajatus siitä, että turvattu asuminen on jokaisen ihmisen perusoikeus.

Peter Fredrikssonin ja Juha Kaakisen (2018, s. 127–128) mukaan Asunto ensin –malliin nojaavien palvelujen laajeneva käyttöönotto Suomessa on nostanut näkyväksi sellaisia ammatillisia kysymyksiä, joihin asunnottomien kanssa työskentelevien ammattilaisten on täytynyt muodostaa ja ottaa kantansa. Nämä esiin nousseet kysymykset ja kehitystarpeet koskevat erityisesti palvelujärjestelmän kykyä vahvistaa asukkaidensa toimintakykyä ja auttaa heitä integroitumaan yhteisöön ja yhteiskuntaan silloin, kun he ovat siihen valmiita sekä siihen, miten asukkaan tarvitsema tuki kohdennetaan ja yksilöidään tavalla, joka edesauttaa erityisesti hänen asumisensa onnistumista.

Asunto ensin –laatusuositusten mukaan Asunto ensin –mallissa asunnottomien palvelujen sekä asumisyksiköiden työntekijäresurssin tulee vastata asiakastarpeisiin. Asunto ensin –mallin päämääränä on turvata asukkaan asuminen eikä asukkaalla näin ollen ole velvollisuutta ottaa vastaan hänelle tarjottuja palveluita asumisen jatkumiseksi.

Laatusuosituksissa painotetaan asukkaalla olevan mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin ja näin ollen osallisuuden kokemuksiin niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenäkin. (Asunto ensin –laatusuositukset, 2017.)

Sekä Asunto ensin –mallin mukaisessa, että lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskentelyssä yhdistyvät Sullivanin ja Olsenin (2016, s. 190) mukaan olennaiset periaatteet siitä, että asunto kuuluu ihmisen perusoikeuksiin, asiakkaita tulee kohdella kunnioittavasti ja palvelut tulee pitää erillisenä oikeudesta itsenäiseen asumiseen. Lähisuhdeväkivallan uhrien pysyvään asumiseen voidaan vaikuttaa paremmin, mikäli lähisuhdeväkivallan uhrin ja tämän lapsien kanssa työskentään lähisuhdeväkivallan aiheuttamia traumoja.

Lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden pysyvään asuttamiseen voidaan Sullivanin ja Olsenin mukaan vaikuttaa merkittävästi kuitenkin vasta, kun uhreille voidaan tarjota (Yhdysvalloissa) kohtuuhintaisia asuntoja. Myös Dessie Lee Clarkin, Leila Woodin ja Chris M. Sullivanin (2019, s. 283) tutkimuksessa todetaan lähisuhdeväkivallan uhrien hyötyvän heille tarjotusta, 1–2 vuotta kestävästä siirtymäasumisesta, sillä se mahdollistaa uhreille muun muassa aikaa parantua lähisuhdeväkivallan aiheuttamista traumoista sekä saamaan itselleen parempipalkkaista työtä ja näin ollen myös säästää rahaa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusympäristö

Käytäntötutkimus toteutettiin Vantaan kaupungin asunnottomien sosiaalityön tiimissä. Asunnottomien sosiaalityön asiakkuus edellyttää tiimin työntekijöiden mukaan asiakkaalta muun muassa yli kuusi kuukautta jatkunutta asunnottomuutta, sitoutumista tarjottuun tukeen sekä mittavia esteitä asunnon saamisessa, kuten maksuhäiriömerkintöjä ja aiempia häätöjä. Asunnottomien sosiaalityön asiakkaaksi tullaan muiden sosiaalityön yksiköiden, kuten aikuissosiaalityön tekemällä läheteellä. Työntekijöiden mukaan asunnottomien sosiaalityön tiimissä tehdään suunnitelmallista sosiaalityötä, jossa asiakasta pyritään kuntouttamaan itsenäiseen asumiseen yhdessä asetettujen selkeiden tavoitteiden kautta. Tiimin työntekijät työskentelevät mahdollisimman tiiviisti yhteistyössä asiakkaan muun verkoston, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa.

Asunnottomien sosiaalityön asiakkaille tarjotaan sekä kaupungin omia että ostopalveluina tuotettuja asumispalveluita, joihin kuuluvat yksilö- ja yhteisömuotoinen asuminen, palveluasuminen sekä tehostettu palveluasuminen. Tiimin työntekijöiden mukaan kaiken työskentelyn edellytys on asiakkaan oma sitoutuminen tarjottuun tukeen ja omien asioidensa hoitamiseen. Yhdellä työntekijällä on tällä hetkellä noin sata asiakasta eikä työntekijöillä näin ollen ole mahdollisuuksia käyttää aikaansa sellaisten asiakkaiden kanssa työskentelyyn, jotka eivät itse sitoudu tilanteensa parantamiseen.

3.2 Tutkimusasetelma ja -kysymykset

Käytäntötutkimuksen tavoitteena on tuoda esille asunnottomien sosiaalityössä toimivien työntekijöiden kokemuksia lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodoista asunnottomien keskuudessa. Työyhteisön toiveena käytäntötutkimustamme kohtaan oli saada heidän työtään tukevaa informaatiota siitä, miten asunnottomuus linkittyy lähisuhde- tai lähiyhteisöväkivaltaan. Lisäksi halusimme tutkimuksen avulla selvittää, miten lähisuhdeväkivaltakokemukset otetaan asunnottomien sosiaalityössä puheeksi asiakkaiden kanssa sekä miten lähisuhdeväkivallan tekeminen tai kokeminen vaikuttaa asiakkaiden auttamiseen ja asuttamiseen. Tutkimuskysymyksiämme toimivat seuraavat kysymykset:

Mitkä ovat lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodot asunnottomien sosiaalityön asiakkaiden keskuudessa työntekijöiden kokemusten mukaan?

Miten lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen toteutuu asunnottomien sosiaalityössä työntekijöiden kokemusten mukaan?

Miten lähisuhdeväkivallan tekeminen ja/tai kokeminen vaikuttavat asiakkaiden auttamiseen ja asuttamiseen asunnottomien sosiaalityössä?

3.3 Tutkimuksen toteuttaminen käytäntötutkimuksena

Mirja Satka, Ilse Julkunen, Aino Kääriäinen, Ritva Poikela, Laura Yliruka ja Heidi Muurinen (2016, s. 8–9) käsitteellistävät käytäntötutkimuksen useiden toimijoiden väliseksi *yhteiseksi oppimiseksi ja tiedonmuodostamisen prosessiksi*, jonka lähtökohtana on kehittää ja tutkia sosiaalityötä käytännöistä kumpuavien tiedontarpeiden ja huolenaiheiden näkökulmasta. Aino Kääriäisen, Mirja Satkan, Laura Ylirukan ja Heidi Muurisen (2016, s. 34) mukaan asiantuntijatoiminnan murroksen myötä sosiaalityöntekijät eivät ole enää yksittäisiä tietoa soveltavia asiantuntijoita, vaan kollektiiveja, jotka ovat vastuussa omaa työtään koskevan arvioinnin ja tiedon tuottamisessa. Käytäntötutkimuksellamme vastaamme asunnottomien sosiaalityön työntekijöiden huoleen ja tiedontarpeeseen asunnottomuuden ja lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan yhteyksistä tuottamalla työntekijöiden tarvitsemaa tietoa, jota voidaan hyödyntää käytäntöjen kehittämisessä. Käytäntötutkimuksen toteuttamisen kautta sekä opiskelijoille että työyhteisölle tarjoutuu erityinen mahdollisuus kehittää sosiaalityössä tarvittavaa käytännön tietoa yhdistämällä tutkimukseen osallistuvien osapuolten olemassa olevaa monipuolista tietoa teoriasta ja käytännöstä (Satka, Kääriäinen ja Yliruka 2016, s. 97).

Käytäntötutkimusprosessimme alkoi tutkimusluvan hakemisella, jonka saamisen jälkeen pidimme ensimmäisen yhteistyöneuvottelun työyhteisön kanssa 6.10.2020. Neuvotteluun osallistuivat tutkijoiden lisäksi asunnottomien sosiaalityön tiimistä sosiaalityöntekijöitä sekä johtava sosiaalityöntekijä. Aloituseuvottelussa sovittiin alustava päivämäärä ryhmähaastattelun toteuttamiselle sekä käytiin keskustelua siitä, millaisia ajatuksia tutkijoilla tutkimuksen toteuttamiseksi on ja mitkä ovat työyhteisön toiveet ja tarpeet tutkimukselle. Neuvottelussa sovittiin tutkijoiden ja tutkimusta ohjaavien sosiaalityöntekijöiden pitävän tutkimuksen etenemisen tiimoilta yhteyttä sähköpostitse ja tarvittaessa Teams-palaverien kautta.

Käytäntötutkimus tehtiin laadullisena tutkimuksena toteuttamalla asunnottomien sosiaalityön tiimille ryhmähaastattelu marraskuussa 2020. Ryhmähaastatteluun osallistui viisi tiimin työntekijää. Yksi ennakkoon ilmoittautuneista haastateltavista jäi pois.

Ryhmähaastattelu toteutettiin etähaastatteluna Microsoft Teams-sovelluksen kautta ja tutkijat tekivät haastattelun tueksi puolistrukturoidun haastattelurungon (ks. Liite 3). Työyhteisön toive oli, ettei heille etukäteen kerrota haastattelukysymyksiä vaan he saavat osallistua haastatteluun avoimin ja spontaanein mielin. Näin varmistettiin, ettei etukäteen lähetetty haastattelurunko muokkaa tai väritä työntekijöiden vastauksia ja näin vaikuta tulosten analysointiin.

Ryhmähaastattelulle varattiin aikaa kaksi tuntia ja tutkijoiden tehtävänä oli huolehtia keskustelun pysymisestä haastattelurungon ja aihealueen ympärillä annetun aikarajan puitteissa. Ennen haastattelua sovimme pitävämme lyhyen tauon kesken haastattelun, sillä kahden tunnin tiivis keskustelu tietokoneiden ääressä vaatii osallistujilta paljon keskittymistä. Ryhmähaastatteluun osallistuvilta henkilöiltä kysyttiin lupa haastattelun tallentamiseksi. Haastattelun tallennetta hyödynnettiin haastattelun litteroinnissa ja aineiston analysoinnissa.

3.4 Tutkimusetiikka

Noudatimme käytäntötutkimusprosessimme aikana Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6) ohjeita siitä, mitä hyvään tutkimuskäytäntöön kuuluu. Hyvä tieteellinen käytäntö ja siihen liittyvät periaatteet ohjasivat toimintaamme käytäntötutkimuksemme jokaisessa vaiheessa, jolloin tutkimuksemme eettinen hyväksyttävyyys ja kestävyys sekä tutkimuksen luotettavuus paranevat. Olemme pyrkineet tutkimuksessamme sisäiseen johdonmukaisuuteen ja käyttämään asianmukaisia, tutkittuun tietoon perustuvia lähteitä. Koemme tutkimuksemme olevan eettisesti kestävä, sillä olemme huolehtineet muun muassa sopivan tutkimusasetelman valinnasta sekä noudattaneet huolellisuutta työmme raportoinnissa. Tutkijoina olemme eettisesti sitoutuneita tutkimukseemme. (Tuomi ja Sarajärvi, 2018, s. 110.)

Tutkimukselle haettiin asianmukaisesti tutkimuslupaa ja tutkimukseen osallistuminen oli työntekijöille vapaaehtoista. Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista kävimme osallistujien kanssa läpi tutkimustamme ohjaavat periaatteet kuten vapaaehtoisuuden ja

tutkimuksesta vetäytymisen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Haastatteluun osallistujia muistutettiin haastattelun nauhoittamisesta ja kerrottiin tallennetta säilytettävän turvallisesti tutkimuksen ulkopuolisten ulottumattomissa.

Työyhteisöltä pyydettiin lupaa käytännötutkimuksen toteuttamispaikkakunnan julkaisemiseen. Tutkijoilla on tutkimusta tehdessään salassapitovelvollisuus ja tutkimuksessa saadut tulokset pyritään anonymisoimaan siten, ettei tuloksia voida yhdistää yksittäiseen työntekijään. Tutkimustuloksia julkaistaessa kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että käytäntötutkimus toteutettiin pienen työntekijäjoukon kesken ja paikkakunnan julkaisemisen myötä ei voida täysin taata haastatteluun osallistujien anonymisointia. Asiasta keskusteltiin haastatteluun osallistuneiden työntekijöiden kanssa haastattelun yhteydessä ja kaikille osallistujille sopi käytäntötutkimuksen paikkakunnan julkaiseminen.

3.5 Tutkimuksen analysointi

3.5.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Käytämme tutkimusaineistomme analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä, jonka tavoitteena on kuvata tutkittavaa ilmiötä tiivistetysti sekä analysoida dokumenttia (tässä tapauksessa haastattelua) objektiivisesti ja systemaattisesti. Tavoitteenamme on havaita haastattelusta erilaisia teemoja, jotka nousevat esiin haastateltujen puheista. Tämän jälkeen tyypittelemme haastattelun sisällön etsimällä teemoista yhteisiä ominaisuuksia ja muodostamalla näistä yleistyksiä. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, s. 79, 86.) Tekemämme analyysi on aineistoläheinen, sillä valitsemme analyysiyksiköt tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti, eikä analyysiyksikköjä ole etukäteen sovittu esimerkiksi tutkimusta ohjaavan teorian pohjalta. Aineistolähtöisen analyysin kompastuskiveksi voikin osoittautua se, ettei tutkimuksessa tehtyjä havaintoja voida pitää sellaisenaan objektiivisinä. Tutkimuksen analyysiin vaikuttaa väistämättä muun muassa tutkijoiden valitsevat käsitteet ja tutkimusasetelma, joten tehtävänäme oli analysoida aineisto haastateltujen ehdoilla eikä omien ennakkoluulojemme sanelemana. (Mt., 2018, s. 80–81.)

Aineistolähtöisessä eli induktiivisessa sisällönanalyysissämme noudatamme Milesin ja Hubermanin (1994) mukaista kolmivaiheista prosessia, johon kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli käsitteiden luominen. Lähdimme liikkeelle haastattelun alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä. Tunnistamme haastattelusta ne asiat, joista olemme kiinnostuneita, ja pelkistämme ne yksittäisiksi ilmaisuiksi. Seuraavaksi yhdistämme samaa kuvaavat ilmaukset omiksi kategorioikseen, jotka nimeämme niiden sisällön mukaisesti. Jatkamme analyysia yhdistämällä kategorioita toisiinsa ala- ja yläkategorioiksi, joille annamme niitä kuvaavat nimet ja joiden avulla kykenemme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme. Näin etenemme ”empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä”, kuten Tuomi ja Sarajärvi sisällönanalyysiä kuvailevat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 85, 91, 94.)

3.5.2 Tutkimuksen analysoinnin eteneminen

Aineistomme analyysi lähti liikkeelle tekemämme haastattelunauhoituksen litteroinnista. Ryhmähaastattelu kesti noin yhden tunnin ja 45 minuuttia, litteroitua tekstiä haastattelusta muodostui 24 sivua (fonttikoolla 11 ja rivivälillä 1,5). Litteroinnin jälkeen luimme haastattelun läpi tahoillamme tehden samalla alustavia havaintoja samankaltaisista ilmaisuista haastateltujen puheissa. Haastattelurunkoon tekemämme kysymysten teemoittelu edesauttoi samankaltaisten ilmaisujen ja siten myös teemojen hahmottamista haastattelun litteroinnista. Taulukossa 1 on esiteltyä aineistosta tehty ryhmittely, jonka mukaisesti esittelemme tutkimuksemme tulokset.

Tutkimuksen aineiston ryhmittelyssä on tärkeää huomioida, että eri ryhmät voivat olla keskenään päällekkäisiä tai kietoutua toisiinsa monellakin tavalla. Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan pitkäkestoisuuden ja normalisoitumisen voisi katsoa kuuluvan samanaikaisesti sekä lähisuhdeväkivallan muotoihin että taustoihin, mutta tulkinnallisista syistä nämä on laitettu vain yhden teeman alle. Näin ollen Taulukossa 1 tehtyä ryhmittelyä ei tule nähdä suoraviivaisena jakona eri teemojen kesken, vaan tehty aineiston ryhmittely on toiminut tutkijoille apuna selkeämmän analyysin tekemiseksi.

Taulukko 1: Aineiston ryhmittely

Fyysinen	Lähisuhde/-ympäristöväkivallan muodot ja taustat
Henkinen	
Taloudellinen	
Seksuaalinen	
Pariskuntien välinen	
Muut ihmissuhteet	
Pitkäkestoisuus, normalisoituminen	
Lapsuuden kokemukset	
Kulttuuri	
Päihteet	
Läheisriippuvuus	
Apotti	Puheeksi ottaminen
Lähisuhdeväkivallasta puhuminen	
Muut lähisuhdeväkivaltaan viittaavat merkit	
Asiakkaan turvattomuus	
Asunto ensin -malli	Auttaminen ja asuttaminen
Asuttamisen ehdot	
Asiakkaan halu saada apua	
Lisää palvelumuotoja	Organisaatio
Asiakasmäärät	
Koulutukset	
Tiimin tuki	
Työtä ohjaava lainsäädäntö	

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan muodoista ja taustoista

Haastattelun aikana Vantaan asunnottomien sosiaalityön työntekijät toivat toistuvasti esiin sen, että lähisuhdeväkivallan käsitteellistäminen on vaikeaa ilmiön laajuuden vuoksi.

Lähisuhdeväkivallan käsite nähtiin ongelmallisena myös sen vuoksi, että lähisuhdeväkivalta assosioitiin vahvasti perhepiirissä tai muuten yksilön lähellä tapahtuvana väkivaltana. Todellisuudessa väkivalta näyttäytyi asiakkaiden keskuudessa kuitenkin paljon laajempaan ja monimutkaisena kokonaisuutena.

Työntekijät käyttivät haastattelun aikana termiä *lähiympäristöväkivalta* kuvaamaan sellaisia tilanteita, joissa suhde väkivallan tekijän ja uhrin välillä erosi lähisuhdeväkivallasta suhteen intimitetin kautta; työntekijöiden mukaan lähisuhdeväkivallassa uhrin ja tekijän välillä on syvempi henkilökohtainen side ja suhde kuin lähiympäristöväkivallassa. Työntekijät kokivat esimerkiksi romanikulttuuriin liittyvän sukujen välisiä lähiympäristöväkivallan muotoja, joita he eivät laskeneet lähisuhdeväkivaltaan kuuluviksi.

"Tähän määrittelyyn aiheuttaa ehkä ongelman juuri se termi lähisuhdeväkivalta, koska sit on myös niinku lähiympäristöväkivalta - - koska se väkivallan tekijä ei välttämättä ole puoliso, se saattaa meidän asiakaskunnassa olla ihan hyvin myös vaikka naapuri tai kaveri - -." (H2)

"Aattelin että se suhteen niinku intimiteetti on se ero siinä et se lähisuhdeväkivalta on sitä et on niinku syvempi henkilökohtanen suhde siihen väkivallan tekijään tai uhriin riippuen kenen näkökulmasta katsoo". (H4)

Lähiympäristöväkivallalla oli siis odottamaamme suurempi rooli asunnottomien sosiaalityön asiakkaiden keskuudessa ja kuten Husso et al. (2017, s. 1) toteavat, moniulotteinen lähiympäristöväkivalta aiheuttaa uhrilleen traumaa ja kärsimystä. Haastattelussa nousi myös esille työntekijöiden kokemus siitä, ettei lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan monitahoisuus ja haasteellisuus välttämättä ilmene työn

ulkopuolisille henkilöille, eikä lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan välinen eronteko ole yksiselitteistä muun muassa runsaan englanninkielisen käsitteistön vuoksi.

Lähisuhdeväkivallan muotoja työntekijät kuvasivat sekä moninaisiksi että yhteen kietoutuviksi, jolloin kaikkia väkivallan muotoja ei välttämättä käytännön työssä erota toisistaan. Vaikka haastateltavat kokivat asiakkaistaan naisten joutuvan miehiä useammin lähisuhdeväkivallan uhreiksi, ei sukupuolikysymys noussut vastoin odotuksiamme haastattelussa erityisen tärkeänä esille.

"Lähisuhdeväkivaltaa ilmenee kaikennäköisissä muodoissaan, että on fyysistä, henkistä, taloudellista, seksuaalista, - - ja tosi usein meillä on näistä erilaisia kombinaatioita, ellei jopa kaikki muodot samassa tapauksessa. - - Tosi tosi suuri osa meidän asiakkaista on tavalla tai toisella lähisuhdeväkivallan uhreja menneisyydessä tai nykyisyydessä - -." (H2)

Työntekijät toivat haastattelussa useasti esille lähisuhdeväkivallan toistuvuutta ja sitä kautta muodostuvaa väkivallan normalisoitumista, mikä osaltaan vaikuttaa vahvasti asiakkaiden halukkuuteen ottaa vastaan heille tarjottua apua lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan katkaisemiseksi. Eva Lundgren teoretisoi (1998, s. 170–171) väkivallan normalisoitumisprosessin tilanteeksi, jossa yksilö näkee, kokee sekä oikeuttaa ja perustelee väkivaltaa hyväksyttävänä ja normaalina käytöksenä. Myös Barbara L. Brush yhdessä tutkijakumppaneineen toteaa (2018, s. 1523–1524), että asunnottomien tai epävakaaasti asutettujen äitien kokemukset perheessä tapahtuneista väkivallan kokemuksista traumaattisina elämäntapahtumina voivat toistuessaan käynnistää väkivallan normatiivisuuden ja normalisoitumisprosessin.

"Sit se elämänkaaren mittainen toistuvuus on aika yleistä kans - - se lähtee sielt lapsuudesta jo helposti mut sit sama korostuu myös parisuhteissa et monella saattaa olla semmonen tilanne et on kolme neljä viis parisuhdetta, joissa kaikissa on ollu sitä väkivaltaa. Samoilla ihmisillä se väkivalta on päivästä toiseen, vuodesta toiseen sitten jatkuvaa". (H2)

Suvi Keskinen kuvaa yhtenevästi haastateltavan puheenvuoron kanssa väitöskirjassaan (2005, s. 73) sitä, miten väkivallan jälkeen tulevat läheisyyttä ja rakkautta lupaavat jaksot ja näiden vaihtelu väkivallan ja alistuksen kanssa on keskeinen tekijä, joka sitoo ihmisiä

väkivaltaisissa suhteissa elämiseen. Lundgrenin (1998, s. 170—171) mukaan tämä on osa normalisoitumisprosessin väkivallan sisäistämisen vaihetta, jossa väkivallan uhri ymmärtää roolinsa suhteen dynamiikassa esimerkiksi eristäytymällä muista ihmisistä kuten ystävästään, jolloin väkivallan tekijä säilyttää kontrollin tunteen ja tahallisesti jatkaa vuorottelua rakkauden ja väkivallan välillä. Väkivallan kierre on siis yhdestä näkökulmasta katsottuna totaalisen eronteon tuottamista väkivaltaisen teon jälkeen ja lupauksia yhteisyydestä ja rakkaudesta (Keskinen 2005, s. 73). Työntekijöiden mukaan tämä näkyy myös asunnottomien sosiaalityön asiakkaiden puheissa.

"Ei ajatella, että se (väkivalta) olis asia, joka ei olis osana elämää et - - se jotenki on niin rakenteissa siellä (tauko) joskus saattaa olla jopa sellasta et ajatellaan et se kuuluu elämään ja se on ihan ansaittua ja jotenki sellasta et se on niin syvällä - - siellä suhteissa ja siinä kokemusmaailmassa." (H3)

Brushin et al. tutkimuksen (2018, s. 1523—1524) mukaan väkivaltaisten suhteiden takia asunnottomiksi tai epävakaaasti asutetuiksi joutuneet äidit nostivat tärkeimmäksi prioriteetiksi asumiseen liittyvän tuen saamisen väkivallasta aiheutuneiden traumojen paljastamisen sijaan nimenomaan väkivallan normalisoitumisen takia. Tämä oli havaittavissa myös haastateltujen työntekijöiden puheissa, joissa koettiin asiakkaiden hakevan apua nimenomaan asunnon saamiseksi eikä lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan katkaisemiseksi.

"jos on aina jotenki niinku eläny maailmassa missä väkivalta on normaalia semmosessa rikollisessa maailmassa tai muussa niinku perheeseen on kuulunu väkivaltaa tai muuten niin kylhän se niinku näkyy sit siinä et se (väkivalta) on normaalia, ku se on aina ollu läsnä elämässä jollain tavalla." (H5)

4.2 Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen

Asunnottomien sosiaalityön työntekijät kokivat lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen asiakkaiden kanssa pääasiassa helpoksi. Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoa helpotti työntekijöiden mukaan Vantaan sosiaalityössä käytössä oleva Apotti-asiakastietojärjestelmä, joka pyytää työntekijää käymään asiakkaan kanssa läpi

lähisuhdeväkivallan kartoituslomakkeen asiakkuuden kestänyt vuoden. Työntekijät kuitenkin korostivat työntekijän vastuulla olevan lähisuhdeväkivallan puheeksi otto heti, jos asiasta syntyy pienintäkään epäilystä missä tahansa asiakkuuden vaiheessa. Työntekijöiden mukaan haastavinta lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa oli erilaisten lähisuhdeväkivallan muotojen tunnistaminen ja asiakkaiden haluttomuus kertoa työntekijöille lähisuhdeväkivallasta muun muassa turvattomuuden tunteen vuoksi. Lähiympäristöväkivaltaan liittyi työntekijöiden mukaan usein huumemaailman omat salassapitosäännökset, jotka estivät asiakkaita ottamasta kohtaamaansa väkivaltaa puheeksi sosiaalityössä.

“osa asiakkaista - - vaikenee, mutta sitten myöhemmin saattaa, kun on jotenkin luottamuksellinen ilmapiiri - - niin sitten saattaa alkaa kertomaan jostain - - meillekään ei uskalleta sitä välttämättä kaikkea kertoa - -.” (H5)

Työntekijät kokivat lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen tärkeänä työssään, jotta he voivat osaltaan viestittää asiakkaille lähisuhdeväkivallan olevan sallittu puheenaihe asunnottomien sosiaalityössä. Haastattelussa korostui, että työntekijät halusivat omalla avoimella toiminnallaan tukea asiakkaitaan kaikissa näiden haastavissa elämäntilanteissa ja välittää tästä viestiä myös asiakkaille. Lähisuhdeväkivallan puheeksi otto oli työntekijöiden mukaan vaikeampaa silloin, jos lähisuhdeväkivallasta ei ole ollut selviä merkkejä havaittavissa, vaan työntekijällä itsellään oli herännyt ”rivien välistä” huoli mahdollisesta lähisuhdeväkivallasta. Työntekijöiden rohkeus ottaa lähisuhdeväkivalta puheeksi asiakkaiden kanssa matalalla kynnyksellä ehkäisi asiakkaiden negatiivisia kokemuksia avunsaamisesta viranomaisilta lähisuhdeväkivallan uhriksi jouduttuaan (vrt. Baker, 2010, s. 99–102).

Asiakkaiden kokema lähisuhdeväkivalta tuli useimmiten työntekijöiden tietoon asumisyksiköiden lähityöntekijöiden kautta. Työntekijöillä oli myös jonkin verran kokemusta siitä, että asiakas oli itse ottanut lähisuhdeväkivallan puheeksi sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan kanssa. Työntekijät kokivat, etteivät heidän asiakkaansa välttämättä täysin ymmärrä sitä, että lähisuhdeväkivallan käsittely kuuluu sosiaalityön toimintakenttään esimerkiksi täydentävän toimeentulotuen myöntämisen lisäksi.

Työntekijät olivat hyvin tietoisia heidän työtään ohjaavasta lainsäädännöstä ja esimerkiksi siitä, missä lähisuhde- tai lähiympäristöväkivaltilanteissa työntekijän on salassapitovelvollisuuden sitä estämättä oltava poliisiin yhteydessä.

4.3 Lähisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen ja asuttaminen

Asunnottomien sosiaalityön työntekijät kokivat, että suurin osa lähisuhdeväkivallan osapuolista ei ota vastaan heille tarjottua tukea lähisuhdeväkivallan katkaisemiseksi esimerkiksi väkivaltaisessa parisuhteessa. Väkivaltaisissa suhteissa elävät asiakkaat eivät kokeneet omaa tilannettaan huolestuttavana tai usko väkivallan toistuvan, vaikka näin todellisuudessa usein käy.

”- - se normalisoituminen on se suurin ongelma mun mielestä ja ehkä se kuvastaa vähän sitä yhteiskunnallistakin asetelmaa tässä että lähisuhdeväkivalta – vaikka sitä on nostettu tapetille enemmän ja monet kampanjat ja puheeksiotot on avannu sitä kenttää niin kyl se edelleen on niinku liian hyväksyttyä ja normalisoitua.” (H2)

Lähisuhdeväkivaltaa myös helposti puolustettiin asiakkaiden puolelta kulttuurisesti hyväksyttävänä seikkana, johon ei koeta tarvittavan muutosta. Vaikka esimerkiksi parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa ei katsota yleisesti hyväksyttäväksi yhteiskunnassa (Dutton, 2006, s. 3–4), hyväksytään lähisuhdeväkivalta kuitenkin Modiban (2013, s. 3) mukaan liian usein ”normaalina” asiana. Tämä moraalin ja käytännön ristiriita vaikuttaa suoraan työntekijöiden mahdollisuuteen tehdä muutostyötä lähisuhdeväkivallan osapuolten kanssa.

Työntekijöiden mukaan asunnottomien sosiaalityössä on hyvä mahdollisuus tarjota asiakkaille monitoimijaista apua lähisuhdeväkivaltilanteisiin, mutta yhteistyön tekeminen nähtiin vaikeana asiakkaiden ollessa haluttomia ottamaan apua vastaan. Työntekijät tiedostivat omien vaikuttamismahdollisuuksiensa rajallisuudet, sillä asiakkailla on oikeus valita millaista elämää nämä elävät. Haastattelussa heräsi keskustelua lähisuhdeväkivaltakokemusten jälkeisistä fyysisistä ja psyykkisistä reaktioista, jotka voivat vaikuttaa voimakkaastikin asiakkaan vointiin. Sullivan ja Olsen (2016, s. 190) toteavatkin

traumojen työstämisen yhdessä lähisuhdeväkivallan uhrin kanssa edesauttavan hänen pysyvää asumistaan tulevaisuudessa.

”- - monella asiakkaalla on niin voimakkaita pelkotiloja, vainoharhasuutta, paniikkihäiriöitä, jotka aiheutuu näistä tota väkivaltatilanteista että ne vaikeuttaa elämää vuosia vuosia sen jälkeen - -.” (H2)

Käytännössä lähisuhde- tai lähiympäristöväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden auttaminen tarkoitti työntekijöiden mukaan voimaannuttavaa työskentelyä ja tukitoimien tarjoamista. Työntekijät arvelivat suurimman lähisuhdeväkivaltaa koskevan työskentelyn tapahtuvan asumisyksiköiden lähityöntekijöiden kanssa, jotka puolestaan ovat asunnottomien sosiaalityöhön yhteydessä tilanteen mukaan. Työntekijät ohjaavat lähisuhdeväkivallan uhreina olleita asiakkaitaan tekemään kokemastaan väkivallasta rikosilmoituksen, minkä asiakkaat kuitenkin työntekijöiden mukaan vain harvoin tekevät.

”- - se että pääsee jotenkin kiinni siihen, että ihmiset hahmottaa, että millä tavalla se väkivalta niinku oikeesti vaikuttaa häneen itseensä.” (H4)

Työntekijöiden mukaan asiakkaiden asuttaminen vaikeutui, mikäli nämä olivat olleet toistuvasti joko lähisuhdeväkivallan tekijöinä tai uhreina. Lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan tekijä voi joutua toistuvasti asunnottomaksi aiheuttamiensa häiriöiden vuoksi, kun taas lähisuhdeväkivallan uhri voi joutua asunnottomaksi väkivaltaisen puolisonsa vuoksi, mikäli uhri ei halua tekijästä erota. Vaikka asunnottomien sosiaalityössä tarjotaan asiakkaille Asunto ensin –mallin mukaista asumista, ei Asunto ensin –malli työntekijöiden mukaan ole toteutunut heidän työssään ihanteellisella tavalla. Suurin haaste Asunto ensin –mallin toteutumisessa oli työntekijöiden mukaan liian vähäiset asutuspaikat asiakkaille sekä asiakkaalta vaadittu sitoutuminen tarjotun tuen vastaanottoon. Tämä puolestaan on vastoin Asunto ensin –mallin laatusuosituksia, joissa korostetaan mallin päämääränä olevan asukkaan asumisen turvaaminen ilman velvollisuutta ottaa vastaan hänelle tarjottuja palveluita (Asunto ensin –laatusuositukset, 2017).

” - - monella tapaa se työskentely käynnistyy siitä asuttamisesta ja sit aletaan hoitaa niitä juurisyitä mutta kyllä kuitenkin monessa asumisessa edellytetään jonkinlaista lähtötilannetta ennen kuin majoitetaan, jolloin se ei kyllä toimi se periaate - - .”
(H2)

Työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, ettei Asunto ensin –mallin mukainen asuminen sovi kaikille asiakkaille, vaan asumisen muoto tulee arvioida asiakkaan tilanteen mukaan sellaiseksi, joka tukee asiakasta parhaiten. Lähisuhde- tai lähiympäristöväkivaltaa kohdanneet priorisoidaan haavoittuvan asemansa vuoksi asuttamisessa, kun taas lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan tekeminen asumisyksikössä voi päättää asiakkaan asumisen kyseisessä asumisyksikössä väkivaltaa kohdanneen uhrin suojelemiseksi. Thomasin et al. (2020, s. 11) tutkimuksessa nostetaankin esille, ettei Asunto ensin –mallin mukaisia asumisyksiköitä tule nähdä ainoana asumispalvelua tarjoavana työskentelymuotona lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan uhrien kanssa, vaan uhreille on tarjottava muitakin tukimuotoja pysyvän asumisen säilyttämiseksi.

Haastattelussa työntekijät korostivat, että Asunto ensin –mallin ideaali toteutuminen vaatisi organisaatiolta enemmän resursseja monipuolisemman palvelutarjonnan tuottamiseksi. Työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että asiakkaille tulisi olla tarjolla enemmän asumisvaihtoehtoja, kuten Asunto ensin -mallin mukaista asumista rauhallisemmassa haja-asutuksessa pelkkien asumisyksiköiden sijaan. Myös suurten asiakasmäärien katsottiin vaikuttaneen työntekijöiden mahdollisuuteen tehdä vaikuttavaa muutostyöskentelyä lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden kanssa.

” - - kyllähän se mahdollisuus intensiiviseen työskentelyyn siinä määrin ku sitä tahtois tehdä on edelleen heikko - - et kyllä mä sanoisin että semmonen nelkyt asiakasta ois jo semmonen optimitilanne et pystyis jokaisen asiakkaan asioita hoitamaan sitten semmosella intensiteetillä kun on tarve ja halu. ” (H2)

4.4 Organisatorinen tuki työntekijöille

Tutkimushaastattelussa kysyimme työntekijöiltä väkivallan puheeksi ottamisesta sekä siitä, millaista tukea organisaatio tai työnantaja voisi tarjota heille näin herkän asian sensitiiviseen puheeksi ottoon (ks. Liite 3, Teema 3). Teeman yhteydessä työntekijät

nostivat esille näkemyksiään siitä, miten työnantaja oli onnistunut tukemaan heitä lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan kohtaamisessa ja käsittelemisessä käytännön työssä asiakkaiden kanssa. Saamiemme vastauksien ja työntekijöiden kuvaamien kokemusten perusteella esitämme, että haastateltavat olivat saaneet *organisatorista tukea* työnantajalta. Työntekijöiden mukaan työnantaja tuki heidän ammatillisen osaamisensa säilymistä ja ylläpitämistä lähisuhdeväkivallan käsittelystä tarjoamalla säännöllisin väliajoin aiheita koskevia koulutuksia. Runsas koulutustarjonta osoitti työntekijöiden mukaan heidän työnantajansa suhtautuvan lähisuhdeväkivaltaan ja sen näyttäytymiseen työssä vakavasti. Esimiehen siis katsottiin tarjonneen tiimille riittävästi tukea asiakkaiden kanssa tehtävään lähisuhdeväkivaltatyöskentelyyn ja sen kehittämiseen. Vaikka koulutukset koettiin tärkeänä työssä kehittymisen kannalta, itse asiakkaiden kanssa tehtävä työ koulutti työntekijöiden mukaan lähisuhdeväkivallan käsittelyyn arkipäiväisellä tasolla.

Asunnottomien sosiaalityön tiimissä vallitsi työntekijöiden mukaan keskusteleva ja avoin ilmapiiri, jossa oli tilaa kaikille ja jossa asiakasasioita työstettiin yhdessä ratkaisukeskeisesti. Tämän johdosta haastateltavat esittivät kokevansa tiimin itsessään vahvuutena ja työhyvinvointia ylläpitävänä tekijänä, sillä tiimissä oli hyvät työkaverit, joilta pystyi epävarmuuden hetkellä pyytämään apua. Myös mahdollisuus työparityöskentelyyn niin oman tiiminjäsenen myös muiden verkostojen jäsenten kanssa koettiin suureksi voimavaraksi työssä.

”- - koen että tää tiimi on semmonen vahvuus, että vaikka ei itse osaisi jotain tai kokee epävarmuutta jossain niin on hyvät työkaverit keneltä kysyä sitte ja jotka auttaa tai sitten pyytää työpariks semmoseen tilanteeseen tai asiakaskeissiin jossa kokee tarvitsemansa tukea.” (H5)

Työntekijöiden toiveina oli käytäntötutkimuksen myötä tehdä näkyvämmäksi lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan yleisyyttä ja monimuotoisuutta sekä lähisuhdeväkivallan aiheuttamia haasteita asiakkaiden asuttamiselle. Haastattelussa nousi esille työntekijöiden toive esimerkiksi poliisin ja lakimiehen kanssa yhteistyössä toteutettavaan koulutus lähisuhdeväkivallan näkökulmasta sekä tutustumiskäynnit erilaisiin lähisuhdeväkivallan kanssa toimiviin yksiköihin. Työntekijöiden mukaan Vantaalle on tulossa käyttöön kokemusasiantuntijapankki, josta työntekijät toivoivat saavansa tukea asiakkaiden

kohtaamiseen ja viranomaisen ja asiakkaan välisen kuilun kaventamiseen. Työntekijät kokivat hyvänä asiana heidän mahdollisuutensa tehdä rakenteellista sosiaalityötä muiden tiimien sosiaalityöntekijöiden kanssa, vaikka aikaa rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen on liian vähän.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Toteutetun käytäntötutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan ilmenemismuotoja asunnottomien sosiaalityön tiimissä Vantaalla. Lisäksi tavoitteena oli luoda kuva siitä, kuinka tiimin työntekijät ottavat lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan puheeksi asiakkaidensa kanssa sekä miten lähisuhde- tai lähiympäristöväkivallan tekeminen tai kokeminen vaikuttavat asiakkaiden auttamiseen ja asuttamiseen asunnottomien sosiaalityössä.

Saamamme tutkimustulokset osoittavat lähisuhdeväkivallan näyttäytyvän asunnottomien sosiaalityön asiakkaiden keskuudessa paljon laajempaan ja monimutkaisempaan kokonaisuutena, kuin mitä omat odotuksemme ja aiheeseen liittyvän aiemman tutkimustiedon tarkastelu antoivat alun perin olettaa. Asunnottomien sosiaalityön asiakkaiden kohdalla (avo-/avio-) puolisoiden välisissä lähisuhteissa tapahtuvien väkivaltakokemusten rinnalla korostuu muiden läheisten ja tuttujen toteuttama lähiympäristöväkivalta, johon sisältyy laajasti muun muassa erilaiset henkisen, seksuaalisen, taloudellisen ja fyysisen väkivallan eri muodot. Myös kulttuurillisiin toimintatapoihin liittyvät väkivallan teot nousivat esille omana lähiympäristöväkivallan muotonaan. Toisaalta lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan välinen käsitteellinen eronteko ja eri väkivallan muotojen tunnistaminen on käytännön työskentelyssä haastavaa, sillä väkivallan eri muodot ovat usein toisiinsa kietoutuneita.

Tutkimuksessamme nousi esiin lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan toistuva ja normalisoitunut luonne, jonka takia sen uhrit eivät välttämättä halua (tai uskalla) hakea apua saadakseen muutosta vaikeutuneeseen elämäntilanteeseensa. Asunnottomien sosiaalityön työntekijät tunnistivat haasteelliseksi väkivallasta keskustelemisen siten, että

vuorovaikutustilanteeseen saataisiin luotua turvallinen ilmapiiri lyhyilläkin asiakastapaamisilla. Muutostyöskentelyä vaikeuttavana tekijänä työntekijät pitivät myös asiakkaiden haluttomuutta ottaa vastaan heille tarjottavaa tukea. Toisaalta lähisuhde- tai lähiympäristöväkivaltaa kohdanneiden asunnottomien asuttaminen oli työntekijöiden mukaan muiden asiakkaiden asuttamista haastavampaa odotettavissa olevien asumishäiriöiden sekä soveltuvien asutuspaikkojen vähyyden vuoksi.

Haastatellut työntekijät kokivat heillä olevan rohkeutta ja keinoja ottaa väkivallalta puheeksi asiakkaiden kanssa sekä mahdollisuuksia auttaa asiakkaita esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön kautta. Nämä kokemukset eivät kuitenkaan yksin riitä lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan osapuolten auttamiseksi ja väkivallan katkaisemiseksi. Esimerkiksi suuret asiakasmäärät aiheuttavat sen, ettei yksittäisellä työntekijällä ole aikaa kohdata asiakkaitaan riittävästi muutostyöskentelyssä tukemiseksi. Eräs keino lisätä asunnottomien sosiaalityön vaikuttavaa työskentelyä olisi kasvattaa tiimin käytössä olevia resursseja muun muassa pienentämällä työntekijäkohtaisia asiakasmääriä palkkaamalla tiimiin lisää työntekijöitä. Työntekijöiden konkreettiset keinot lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan osapuolten auttamiseksi jäivät tutkimuksemme perusteella epäselviksi. Näin ollen asunnottomien sosiaalityön tiimissä tulisi käydä enemmän yhteistä keskustelua siitä, mitkä ovat tiimin käytettävissä olevat konkreettiset keinot lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan osapuolten auttamiseksi sekä ovatko nämä keinot tosiasiasa riittäviä lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan kompleksisuus huomioiden.

Tutkimuksen toteuttaminen käytäntötutkimuksena asetti tutkijoille tietyt reunaehdot sille, mitä sosiaalityön käytännön näkökulmasta on tarpeellista tutkia sekä kuinka tutkittua tietoa tuotetaan. Mike Fisherin (2020, s. 43–44) mukaan käytäntötutkimus lähtee liikkeelle käytännössä nousseista haasteista, joihin pyritään tutkimuksen avulla kehittämään käytännössä toimivia ratkaisuja. Käytäntötutkimus pohjautuu Fisherin mukaan yhteistyöhön, jossa käytännössä toimivien työntekijöiden tietoa arvostetaan ja heidät otetaan mukaan tutkimusprosessiin. Käytäntötutkimuksemme aikana otimme huomioon käytäntötutkimuksen toteutuspaikan toiveet siitä, mitä he haluavat tutkittavan ja millä keinoin. Työyhteisön selkeä viesti oli, ettei lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan

näyttäytymisestä asunnottomien kanssa tehtävässä sosiaalityössä ole riittävästi tietoa. Tähän työyhteisön tarpeeseen olemme pyrkineet käytäntötutkimuksemme avulla vastaamaan siten, että tutkimuksessa saadut tulokset ovat tulevaisuudessa paitsi työyhteisön hyödynnettävissä, myös apuna esimerkiksi tukitoimia suunniteltaessa. Tulosten palauttamisesta työyhteisöön on ollut alustavaa keskustelua.

Kokonaisuudessaan käytäntötutkimuksen toteutus onnistui mielestämme hyvin. Tutkimuksen teko eteni suunnitellussa aikataulussa ja yhteistyö käytäntötutkimuspaikan kanssa oli sujuvaa, joskin tarvetta yhteydenpidolle ei toteutetun haastattelun jälkeen juuri ollut. Ryhmähaastattelua varten tekemämme haastattelurunko olisi voinut olla laajempi, sillä haastattelukysymykset tuntuivat loppuvan kesken haastattelun. Ryhmähaastattelun pitäminen etäyhteyksin loi myös omat haasteensa tutkimuksen toteuttamiselle ja uskommekin, että mikäli haastattelu olisi pidetty kasvokkaisena tapaamisena, olisi työyhteisön tuottamaa tietoa kertynyt enemmän. Vaikka toteutimme tutkimuksemme kaikki vaiheet täysin etätyöskentelynä, onnistuimme pitämään hyvin kiinni tutkimukselta vaadituista eettisistä periaatteista sekä työskentelyn läpinäkyvyydestä.

Koemme käytäntötutkimuksemme olevan tärkeä avaus lähisuhde- ja lähiympäristöväkivaltaan sekä asunnottomuuteen liittyvässä suomenkielisessä tutkimuksessa, sillä Suomessa aihealueiden välistä yhteyttä ei ole juurikaan tutkittu eikä aiheesta ole siksi saatavilla riittävästi suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta. Viimeisimpien asunnottomuustilastojen sekä asunnottomien sosiaalityön asiakasmäärien perusteella (pitkäaikais)asunnottomuus on vakava sosiaalinen ongelma, jonka todennäköisyyttä väkivaltaiset ihmissuhteet lisäävät. Jatkossa on tärkeää saada tietoa lähisuhde- ja lähiympäristöväkivaltaa kohdanneiden asunnottomien henkilöiden kokemuksista. Tällainen tutkimus olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi laadullisena haastattelututkimuksena koskien henkilöiden sosiaalitoimesta saamien tukitoimien riittävyttä heidän omasta näkökulmastaan.

Vaikka lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan yhteydestä asunnottomuuteen kaivataan selvästi lisää tutkimusta käytännön työn tueksi, on hyvä muistaa, että lähisuhteissa

tapahtuva väkivalta koskettaa lukuisia ihmisiä sukupuoleen, ikään ja muuhun taustaan katsomatta. Lähisuhde- ja lähiympäristöväkivallan ollessa normalisoitunutta sekä ihmisten välisissä suhteissa että yhteiskunnallisissa rakenteissamme, tulisi aihetta nostaa yhä enemmän julkiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tämän myötä mahdollistuisi monimuotoisen väkivallan ja sen vaikutusten näkyväksi tekeminen sekä äänen antaminen paitsi sen osapuolille, myös auttaville tahoille. Väkivaltaan liittyvien tabujen rikkominen ja varhaisen puuttumisen lisääntyminen vähentäisi myös yhteiskunnalle aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia. Käytäntötutkimuksemme ja rohkeiden haastateltujen työntekijöiden kautta voimme toivottavasti kantaa kortemme kekoon vaikean ilmiön näkyväksi tekemisessä.

LÄHTEET

- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) (2020) Selvitys 2/2020: Asunnottomat 2019. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://www.ara.fi/download/noname/%7BFFDF6EB6-AC9A-4776-8F67-613D2EC07023%7D/155879>.
- Asunto ensin (2018) Tietoa – Asunto ensin -malli. Haettu 9.12.2020 osoitteesta <https://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/>.
- Asunto ensin -laatusuositukset (2017) Haettu 9.12.2020 osoitteesta <https://asuntoensin.fi/assets/files/2017/06/Asunto-ensin-laatusuositukset-25-huhti-2017.pdf>.
- Baker, C. (2010) The Connection Between Domestic Violence and Homelessness. Teoksessa Ross, L. E. (toim.) *The War Against Domestic Violence*. Boca Raton: Taylor & Francis Group, s. 99–114.
- Baker, C., Cook, S. & Norris, F. (2003) Domestic Violence and Housing Problems. A Contextual Analysis of Women’s Help-Seeking, Received Informal Support, and Formal System Response. *Violence Against Women*, Vol. 9, No. 7, s. 754–783.
- Brush, B. L., Gultekin, L. E., Dowdell, E. B., Saint Arnault, D. M. & Satterfield, K. (2018). Understanding Trauma Normativeness, Normalization, and Help Seeking in Homeless Mothers. *Violence against women*, Vol 24, Issue 13, (p. 1523–1539). Haettu 8.12.2020 osoitteesta <https://doi.org/10.1177/1077801217738583>.
- Clark, D. L., Wood, L. & Sullivan, C. M. (2019) Examining the Needs and Experiences of Domestic Violence Survivors in Transitional Housing. *Journal of Family Violence*, Vol. 34, s. 275–286. Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://doi.org/10.1007/s10896-018-0010-4>.
- Dutton, D. G. (2006) *Rethinking Domestic Violence*. Vancouver: UBCPress.
- Fisher, M. (2020) From research question to practice research methodology. Teoksessa Joubert, L. & Webber, M. (toim.) *The Routledge Handbook of Social Work Practice Research* (s. 43–56). New York: Routledge.
- Fredriksson, P. (2018) Modernin asunnottomuuspolitiikan synty. Teoksessa P. Fredriksson (toim.) *Yömajasta omaan asuntoon: suomalaisen asunnottomuuspolitiikan murros* (s. 73–92). Helsinki: Into Kustannus.
- Fredriksson, P. & Kaakinen, J. (2018). Asunto ensin- politiikan läpimurto. Teoksessa P. Fredriksson (toim.) *Yömajasta omaan asuntoon: suomalaisen asunnottomuuspolitiikan murros* (s. 113–136). Helsinki: Into Kustannus.

- Granfelt, R., Nousiainen, K., Haahtela, R., Juhila, K. & Raitakari, S. (2015). Oman oven avaajaksi – voiko asunnottomuudesta päästä eroon? Teoksessa J. Häkli & R. Vilkkonen & L. Vähäkylä (toim.) *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet* (s. 71—81). Helsinki: Gaudeamus.
- Husso, M., Virkki, T., Hirvonen, H., Eilola, J. & Notko, M. (2017) A Spatial-temporal, Intersectional and Institutional Approach to Interpersonal Violence. Teoksessa Husso, M., Virkki, T., Hirvonen, H., Eilola, J. & Notko, M. (toim.) *Interpersonal Violence: Differences and Connections*. New York: Routledge.
- Husso, M. (2003). *Parisuhdeväkivalta: lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Keskinen, S. (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 431. Tampere: Tampereen yliopisto. Haettu 5.12.2020 osoitteesta <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6281-5>.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. (2005, toim.) *Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti*. Suomennos Eila Salomaa. WHO: Geneve. Haettu 9.11.2020 osoitteesta https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf.
- Kääriäinen, A., Satka, M., Yliruka, L. & Muurinen, H. (2016) Käytäntötutkimuksen tietokäytäntö toimijoiden kuvaamana. Teoksessa M. Satka & I. Julkunen & A. Kääriäinen & L. Yliruka & H. Muurinen (toim.) *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 34—55). Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -institutet.
- Lidman, S. (2015). Luku I Kuin kissa ja koira: Sukupuolittuneen väkivallan moninaisuus ja tunnistaminen. Teoksessa S. Lidman (toim.) *Väkivaltakulttuurin perintö: sukupuoli asenteet ja historia* (s. 59—73). Helsinki: Gaudeamus.
- Lundgren, E. (1998). Chapter 7: The Hand That Strikes and Comforts. Gender Construction and the Tension Between Body and Symbol. In R. Emerson Dobash & R. P. Dobash (eds.) *Rethinking Violence Against Women* (p. 169—198). SAGE Publications Inc.
- Meth, P. (2003) Rethinking the 'domus' in domestic violence: homelessness, space and domestic violence in South Afrika. *Geoforum* 34, s. 317–327.
- Modiba, L. M. (2013) Violence-Issues of Women's Rights and Public Health and Recommendations for Action. Teoksessa Kimura, S. & Miyazaki, A. (toim.) *Physical and Emotional Abuse. Triggers, Short and Long-Term Consequences and Prevention Methods. Psychology of Emotions, Motivations and Actions*. New York: Nova.

- Ronkainen, S. (2017). Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä. Teoksessa J. Niemi & H. Kainulainen & P. Honkatukia (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (s. 19—35). Tampere: Vastapaino.
- Ross, L. E. (2010) *The War Against Domestic Violence*. Boca Raton: Taylor & Francis Group.
- Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L. & Muurinen, H. (2016) Johdanto – Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka & I. Julkunen & A. Kääriäinen & L. Yliruka & H. Muurinen (toim.) *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 8—32). Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -institutet.
- Satka, M., Kääriäinen, A. & Yliruka, L. (2016) Teaching Social Work Practice Research to Enhance Research-Minded Expertise. *Journal of Teaching in Social Work*, Vol. 36, No. 1, s. 84–101 Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://doi.org/10.1080/08841233.2016.1128779>.
- Stahl, N., Collins, S. E., Clifasefi, S. L. & Hagopian, A. (2016) When Housing First Lasts: Exploring the Lived Experience of Single-Site Housing First Residents. *Journal of Community Psychology*, Vol. 44, No. 4, s. 484–498.
- Stockdale, M. S. & Nadler, J. T. (2012) Situating Sexual Harassment in the Broader Context of Interpersonal Violence: Research, Theory, and Policy Implications. *Social Issues and Policy Review*, Vol. 6, No. 1, s. 148–176.
- Sullivan, C. M. & Olsen, L. (2016) Common Ground, Complementary Approaches: Adapting the Housing First Model for Domestic Violence Survivors. *Housing and Society*, Vol. 43, No. 3, s. 182–194. Haettu 9.12.2020 osoitteesta <https://doi.org/10.1080/08882746.2017.1323305>.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Haettu 14.1.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P10>.
- Suonio, M. & Kuikka, U. (2012). Asunnottomien ja eri toimijoiden kertomuksia ja tulkintoja asunnottomuudesta Teoksessa K. Forssén & I. Roivainen & S. Ylinen & J. Heinonen (toim.) *Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011* (s. 223—246). Kuopio: UNIPress.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu 9.11.2020 osoitteesta https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Vailla vakinaista asuntoa/VVA ry. Asunnottomuus – (Meistä-osiassa verkkosivustolla). Päivämätön. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://vvary.fi/asunnottomuus/>.

LIITTEET

LIITE 1 Saatekirje

Arvoisat vastaanottajat,

olemme sosiaalityön maisteriopiskelijoita Helsingin yliopistossa ja suoritamme syksyn 2020 aikana maisteriopintoihin kuuluvaa sosiaalityön käytäntötutkimusjaksoa Vantaan asunnottomien sosiaalityössä. Opintojakson keskeisenä tavoitteena on tuottaa työyhteisöä ja käytännön työtä hyödyttävää tietoa toteutettavan tutkimuksen avulla.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia yhteyksiä lähisuhdeväkivallalla ja asunnottomuudella on asunnottomien sosiaalityön työntekijöiden näkökulmasta. Toteutamme tutkimuksen haastattelemalla asunnottomien sosiaalityön työntekijöitä ryhmänä Teams-sovelluksessa marraskuun aikana. Aikaa haastatteluun on varattu kaksi tuntia. Ryhmähaastattelu nauhoitetaan ja haastattelun tallenne tuhoetaan heti, kun niistä saatava aineisto on analysoitu. Haastattelutallenne säilytetään tutkimusprosessin ajan huolellisesti siten, ettei ulkopuolisilla henkilöillä ole siihen pääsyä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistuminen voidaan keskeyttää missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilmoittamalla siitä tutkimuksen tekijöille. Haastatteluista saatavia tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja anonymisti siten, ettei vastauksista voida yksilöidä haastatteluun osallistuneiden henkilöiden tunnistamiseksi.

Mikäli Teillä herää kysyttävää tai haluatte keskustella tutkimuksesta kanssamme, ottakaa rohkeasti yhteyttä.

Kiitos osallistumisestanne tutkimukseen!

Siiri Blick

siiri.blick@helsinki.fi

Tiina Enroth

tiina.enroth@helsinki.fi

LIITE 2 Suostumuslomake

Suostumuslomake

Annan suostumukseni siihen, että Helsingin yliopiston sosiaalityön opiskelijat Siiri Blick ja Tiina Enroth haastattelevat minua Teams-sovelluksessa ja nauhoittavat haastattelun. Tutkijoilla on lupa käyttää haastattelussa tuottamaani aineistoa tutkimuksessaan. Minulla on oikeus milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun että haastattelutallennettani voi käyttää kyseisen tutkimuksen aineistona. Minulle on myös luvattu, että nauhoite hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

LIITE 3 Haastattelurunko

TEEMA 1. Lähisuhdeväkivallan määrittely

- Miten työyhteisössänne määritellään lähisuhdeväkivalta?
- Miten lähiyhteisöväkivalta eroaa lähisuhdeväkivallasta?
- Miten organisaatio ohjaa lähisuhdeväkivallan määrittelyä käytännön työssä?

TEEMA 2. Lähisuhdeväkivallan ilmeneminen asunnottomien sosiaalityössä

- Millaisena lähisuhdeväkivalta näyttäytyy asunnottomien sosiaalityössä?
- Mikä lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodoista on yleisin?
- Kumpi yleensä ottaa asiakassuhteessa lähisuhdeväkivallan puheeksi; asiakas vai työntekijä?

TEEMA 3. Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen asiakkaiden kanssa

- Miten työyhteisön jäseniä on ohjeistettu ottamaan lähisuhdeväkivalta puheeksi asiakkaiden kanssa?
- Mikä lähisuhdeväkivallan ilmenemismuoto on helpoin/vaikein ottaa puheeksi asiakkaan kanssa?
- Koetteko saamanne perehdytyksen ja koulutuksen tukevan teitä riittävästi lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa asiakkaiden kanssa vai tuntuuko puheeksi ottaminen hankalalta?
- Millaista tukea toivoisitte saavanne lähisuhdeväkivallan sensitiiviseen puheeksi ottoon organisaatiolta?

Mikäli aikaa jää, annetaan työyhteisön jäsenille mahdollisuus reflektiiviseen keskusteluun haastattelussa nousseista aiheista ja ajatuksista.